

PŘEKLAD PATOČKY ŠLO KOUPIT V HOSPODĚ

Prof. ThDr. Milan Balabán (*1929)

Milan Balabán se narodil 3. září 1929 v rodině evangelického duchovního Antonína Balabána na území dnešní Ukrajiny v obci Boratín. V roce 1938 se rodina přestěhovala do Myslibořic, kde otec pracoval jako vychovatel v ústavu sociální péče. Milan Balabán měl čtyři sourozence, maminka Anna byla silně věřící protestantkou: „*Ve svých šesti letech jsem už Bibli dokonale znal. Tatínek nám každý večer u postele vyprávěl biblické příběhy. Maminka znala Bibli ještě lépe než otec.*“ Milan tak odmalička přirozeně vyrůstal v křesťanské víře.

Když Československo okupovala nacistická vojska, nacházela se celá rodina právě na dovolené v Novém Městě na Moravě: „*Pamatuji si, že všichni stáli u rádia a plakali.*“ Po válce v roce 1945 byl Balabán svědkem krutostí během odsunu Němců. V Uherském Hradišti viděl, jak dvacetiletí mladíci topili staré německé ženy v kašně na náměstí: „*Podobně jsem zažil odsun na Hodonínsku, tamní Němci museli během hodiny nastoupit do nákladních aut. Směli si vzít jen jedno zavazadlo na cestu. Nechci to ale srovnávat s utrpením Čechů během okupace.*“

V Zábřehu studoval na gymnáziu, tehdy se zajímal o literaturu a výtvarné umění, již v mládí zkoušel psát básně. Komunismus rodiče odmítali z křesťanských pozic, takže základní politické nasměrování získal Balabán již v rodině. Po gymnáziu se rozhodl pro studium teologie na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě v Praze. Ovlivnily jej především díla Slavomila Daňka. Na studia nastoupil v roce 1948: „*Tehdy mne ještě přijali bez problému, ale moji sourozenci už měli velké potíže kamkoli se dostat. Moje sestra například nebyla přijata na studia teologie, protože na hypotetickou otázku ‚Jak by ve svém sboru organizovala narozeny J. V. Stalina?‘, odpověděla, že by je vůbec neoslavovala.*“

Balabán studia dokončil v roce 1952 za děkana profesora Josefa Hromádky. Poté krátce působil jako vikář v Havířově a poté musel v roce 1953 nastoupit na dva roky na vojnu. Vzhledem ke svému politickému profilu vojnu odsloužil u Pomocných technických praporů (PTP), kde branci neměli přístup ke zbraním: „*Byli jsme určeni pro různé stavební práce, případně pro práci v dolech.*“ Po návratu do civilu Balabán dostal přidělené místo na faře ve Strmilově: „*Samo vedení církve se pod tlakem komunistického režimu snažilo nepohodlné faráře odsunout někam na okraj. Dostal jsem místo, kam se nikomu nechtělo.*“

Byl jsem tam vikářem několik let, sám jsem si opravoval kostel.“ Později působil v Semtěši u Čáslavi a nakonec Praze-Radotíně.

Milan Balabán se aktivně podílel na činnosti spolku Nová orientace, která vznikla koncem 50. let: *„Myslím, že šlo o nejvýznamnější skupinu svého druhu před Chartou 77. Duchovní i laici se pravidelně scházeli po bytech a na farách, kde diskutovali o zakázaných tématech. Vlastně šlo o prvopočátek bytových seminářů.“* V komunistických slovnících byla Nová orientace označována za nejnebezpečnější církevní organizaci, časem získala ekumenický charakter.

Balabán se pravidelně účastnil i filozofických seminářů v Jirchářích, které vedl Jiří Němec a Ladislav Hejdánek: *„Později jsme dostávali i podporu ze zahraniční. Vyznamenaly se především církve z Německa a Holandska, jejichž zástupci nám vozili knihy a občas i nějaké drobné peněžní obnosy. Jednou přijel z Francie dokonce filozof Jacques Derrida, kterého ale z letiště odvezli rovnou na Ruzyň.“* Státní bezpečnost semináře trvale sledovala. Balabán sám se aktivně účastnil i přednášení, když vedl seminář nazvaný *„Hebrejské myšlení“*. Tehdy se všechny texty rozmnožovaly na psacích strojích: *„Velkou vymožeností bylo, když jsme získali papír, který byl zároveň průklepovým. Šlo udělat až 15 kopií, i když tři poslední už za nic nestály.“* V letech 1968–1985 byl Milan Balabán členem skupiny překladatelů pro ekumenický překlad Bible. V roce 1969 se mu naskytla možnost vyjet na tři měsíce do Švýcarska na postgraduální studium do Chateau de Bossey.

Po ztrátě státního souhlasu k výkonu duchovenské služby v roce 1974 se musel živit různými dělnickými a úřednickými povoláními: *„Nejlepší zaměstnání jsem měl u Pražských kanalizací. Sice jsme lezli pod zem, ale člověk mohl alespoň vydělat nějaké peníze. Práce to byla poměrně nebezpečná, člověk nesměl uklouznout, jinak pak jel stokou až do Vltavy. Pár pracovníků tak zahynulo. Člověk v kanálech taky ztratil čich. Vrátil se mi až dva roky po změně zaměstnání.“*

Milan Balabán podepsal Chartu 77 mezi prvními již koncem roku 1976. Její text mu přinesl profesor Trojan: *„Někteří namítali, že bylo od začátku absurdní žádat po totalitním režimu, aby dodržoval vlastní zákony. Já jsem se domníval, že nemůžeme vyloučit, že určitá skupina*

lidí pozitivně zareaguje.“ Balabán byl více jak dvacetkrát zatčen, ale vždy byl po sepsání protokolů druhý den propuštěn, takže se odsouzení a věznění vyhnul.

V době normalizace existovala řada disidentských hospod, kde bylo možné získat nedostupnou literaturu: *„Člověk musel vědět, v kolik hodin kam přesně zajít, a tam si mohl koupit třeba překlad Patočky, za týden zase v jiného hospodě třeba Bubera.“*

Po pádu komunismu v roce 1989 se Balabán mohl oficiálně vrátit ke svému povolání, roku 1990 získal doktorát z teologie. V roce 1995 byl jmenován profesorem teologie na ETF v Praze, kde vedl katedru religionistiky. Ve své vědecké činnosti se zaměřuje především na religionistiku, biblistiku – zejména na studia Starého zákona – a teologii, kontinuálně píše básně, působil jako redaktor mnoha časopisů a editorsky se podílel na edicích vydavatelství Oikoymenh.

Autor textu Jan Horník